

Літаратура цяпер і назаўсёды

Алесь БАДАК, галоўны рэдактар літаратурнага часопіса «Полымя»

Сёння размовы пра зніжэнне ўплыву літаратуры на жыццё грамадства і адпаведна чытацкай зацікаўленасці ёю сталі бадай агульным месцам. Галоўны рэдактар часопіса «Полымя» Алесь БАДАК не тое што адмаўляе існаванне праблем у гэтым плане, але бачыць іх у некалькі іншым ракурсе. У прыватнасці, ён лічыць: такая прыкмета сучаснасці, як зніжэнне тыражоў, не толькі падстава для занепакоенасці, але і ў нейкім сэнсе вяртанне да гістарычнай нормы. Прапануем вашай увазе інтэрв'ю з вядомым беларускім пісьменнікам, які сумяшчае гэты адказны статус з не менш адказнай пасадай.

— **К**алі мы гаворым пра неабходнасць вялікіх тыражоў, то трэба мець на ўвазе, што паміж імі і якасцю твораў нельга адназначна ставіць знак роўнасці. Сёння вялікія тыражы характэрныя найперш для бульварнай літаратуры, для масавых літаратурных жанраў: жаночага рамана, дэтэктыва, фантастыкі. Гэтаксама як тая ж музыка – бывае фарматная і нефарматная. Фарматная гучыць адусюль, але, як правіла, ёй не хапае арыгінальнасці, нечаканасці. Таму стаць «фарматным» кампазітарам можна, не маючы спецыяльнай музычнай адукацыі. І наадварот, арыгінальным кампазітарам-прафесіяналам цяжка прабіцца на тыя ж FM-станцыі. Тое ж і ў літаратуры: масавая літаратура – гэта канвеер, які трэба пастаянна запаўняць новымі кнігамі-цаглінкамі, большасць з іх, пры сваіх вялікіх тыражах, рухаюцца па ім у небыццё, паколькі яны прызначаны для аднаразовага прачытання. Гэта не папрок у

бок саміх жанраў, паколькі кепскіх жанраў увогуле не бывае. Ні ў літаратуры, ні ў той жа музыцы. Пішуць жа папулярныя і адначасова арыгінальныя песні Алес Елісеенкаў, Дзмітрый Далгалёў. Размова пра тое, што масавыя жанры больш даступныя для падробак пад сапраўдную літаратуру, і некаторымі самадзейнымі аўтарамі раманы пішуцца па прынцыпе: чым больш перастрэлак, крыві, пагоняў – тым лепшы твор, тым больш ён адпавядае жанру дэтэктыва. А паспрабуецца проста сесці і напісаць філасофскі альбо інтэлектуальны раман. І напісаць так, каб яго хацелася не толькі чытаць, але і перачытваць. Гэта і ёсць адна з прыкмет сур'ёзнай, арыгінальнай літаратуры – яе не толькі чытаюць, але і перачытваюць. Да яе вяртаюцца зноў і зноў – і кожны раз знаходзяць у адным і тым жа творы нешта новае. Новае пра час, пра гэты свет, новае пра сябе самога – чытача. На жаль, у такой літаратуры рэдка бывае масавы чытач. Напрыклад, Стэндаля пры жыцці мала хто ведаў. Калі ён памёр, амаль ніхто не прыйшоў на яго пахаванне. Аднак Стэндаля застаўся класікам. Разам з тым сярод яго сучаснікаў і суайчыннікаў былі куды больш чытабельныя і раскручаныя пісьменнікі, якіх сёння ў Францыі ніхто не ўспомніць. Хоць, зноў-такі, тыражы – справа адноснае. Складзіце разам усе тыражы кніг Стэндаля з часу, калі ён пачаў друкавацца, па сённяшні дзень. Яны будуць куды большыя, чым тыражы кніг якога-небудзь моднага сёння пісьменніка, пра якога заўтра ўсе забудуць.

Ну і, нарэшце, не трэба забываць, што вельмі вялікія тыражы і кнігі, і літаратурных

НАША ДАСЬБЕ

БАДАК Алесь Мікалаевіч.

Нарадзіўся ў 1966 годзе ў вёсцы Туркі Ляхавіцкага раёна Брэсцкай вобласці.

У 1990 годзе скончыў філалагічны факультэт БДУ імя В.У. Леніна.

Пачынаў як журналіст. Потым працаваў у рэдакцыях літаратурных часопісаў «Бярозка», «Полымя», загадчыкам аддзела і першым намеснікам галоўнага рэдактара часопіса «Малодосць».

З 2009 года – галоўны рэдактар літаратурнага часопіса «Нёман». Адначасова ў 2009–2012 гадах – першы намеснік дырэктара Рэдакцыйна-выдавецкай установы «Літаратура і мастацтва». З 2012 года – намеснік дырэктара РВУ «Выдавецкі дом «Звязда» – галоўны рэдактар часопіса «Нёман», з 2014 года – намеснік дырэктара РВУ «Выдавецкі дом «Звязда» – галоўны рэдактар літаратурнага часопіса «Полымя».

Аўтар больш як дзесяці паэтычных кніг, шматлікіх крытычных артыкулаў і рэцэнзій, а таксама тэкстаў песень.

◀ У час сустрэчы
Прэзідэнта Беларусі
А.Р. Лукашэнкі
з прадстаўнікамі
творчай інтэлігенцыі.
23 кастрычніка
2014 года

часопісаў у савецкі час у значнай ступені былі звязаны з кніжным дэфіцытам, які быў і ў тым, што многія сусветна вядомыя аўтары ў нас аказваліся як бы па-за кніжным рынкам. І быў час, калі мы крыху па-іншаму ставіліся да кнігі як культурнай з’явы. Скажам, у 1970–1980-я гады мы куплялі ўсё. У выдавецтве «Художественная литература» нейкі час выходзіла серыя «Классики и современники»: мяккая вокладка, не прашытая, а склееная, з-за чаго кніга развальвалася пры першым чытанні. Але серыя размяталася з кніжных паліц адразу – і Талстой, і Герцэн, і Хікмет...

– Атрымліваецца, што празмерныя тыражы – гэта якраз нетыповая з’ява, своеасаблівы феномен штучна сканструяванай у свой час савецкай мадэлі з яе відавочнымі дыспрапорцыямі ў эканоміцы ўвогуле і на кніжным рынку ў прыватнасці?

– Так. Гэта непасрэдным чынам датычыцца і літаратурных часопісаў. Дарэчы, сёння ў нашых часопісаў, таксама як еўрапейскіх і тых, што выходзяць на прасторы СНД, у тым ліку расійскіх «Дружба народов», «Новый мир», «Знамя» і гэтак далей, у прынце аднолькавыя тыражы, як гэта ні дзіўна. З аднаго боку, гэта кепска. Але, з другога, трэба паглядзець, чаму ў свой час, прычым гэты перыяд быў вельмі кароткі, тыражы некаторых літаратурных часопісаў дасягалі паўтара ці нават двух мільёнаў. Ці сведчылі такія лічбы аб цікавасці да сучас-

най літаратуры? Як аказалася, не зусім. Хутчэй, у той перыяд тыражы былі вялікімі за кошт таго, што тады ў часопісах з’яўляліся творы, у свой час недаступныя шырокаму чытачу. Маскоўскія часопісы пачалі друкаваць Булгакава, Салжаніцына, Платонава і інш. «Полымя» надрукавала забароненыя з 1920-х гадоў «Тутэйшыя» Янкі Купалы, «Запіскі Самсона Самасуя» Андрэя Мрыя. Гэта, вядома, выклікала вялікую цікавасць. Вось у гэтым і ёсць нейкая загадка і адначасова разгадка неверагоднага і рэзкага скачка тыражоў.

– Такім чынам, гэтыя падзеі цалкам адпавядаюць тэндэнцыям на кніжным рынку нашых суседзяў, а таксама агульнаеўрапейскім і агульнасусветным?

– Інакш і быць не можа, таму што Беларусь з’яўляецца паўнапраўнай часткай сусветнай інфармацыйнай прасторы з усімі адпаведнымі вынікамі. Сітуацыя што ў Беларусі, што ў Расіі, што ва Украіне, што ўвогуле ў свеце ў плане адносін грамадства да літаратуры прыкладна аднолькавая. Некалькі месяцаў таму ў Мінск прыедзжаў французскі пісьменнік Мішэль Луэ. Я меў магчымасць задаць яму некалькі пытанняў пра найбольш цікавыя з’явы ў французскай літаратуры, пра канкрэтныя імёны. Ён сказаў, што тыя кнігі, якія выходзяць, перакладаюцца і трапляюць у тым ліку і на наш кніжны рынак, – для Францыі толькі вяршыня айсберга ў выглядзе камерцыйнай

літаратуры. А ўвогуле сучасная французская літаратура больш разнастайная, больш глыбокая, але, на вялікі жаль, сапраўды самабытных пісьменнікаў за межамі краіны ведаюць не так добра, як камерцыйных, ды і ў самой Францыі іх кнігі выходзяць не вельмі вялікімі тыражамі. Гэта ў прынцыпе датычыцца ўсіх нацыянальных літаратур. Таму, калі пачынаецца размова пра тыражы і папулярныя імёны, мне здаецца, што свядома ці падсвядома гавораць пра камерцыйную літаратуру.

На жаль, калі б сёння з'явіўся ў беларускай літаратуры раман накшталт «Сэрца на далоні» Івана Шамякіна, то ён, я перакананы, адразу б не разышоўся тыражом 50 ці 100 тысяч экзэмпляраў, як гэта было ў 1960-я. Нават калі б існавала магчымасць укласці вялікія грошы ў рэкламу такой кнігі.

– Вы лічыце, што камерцыйлізацыя – гэта дрэнна?

– Я лічу, што гэта нармальна, асабліва ў наш час, калі літаратуру мала хто чытае. Але лепш хай чытаюць што-небудзь, чым сядзяць за камп'ютарам з ранку да вечара. Кожная з'ява не можа быць адназначна пазітыўнай ці, наадварот, цалкам негатыўнай. Усё мае свае плюсы і мінусы. Мне здаецца, сённяшні сусветны кніжны рынак перанасычаны. Адначасова ў свеце ў разы знізілася патрабавальнасць да самой літаратурнай прафесіі. Калі арыентацыя ідзе ў першую чаргу на прыбытак, можа пісацца і выдавацца што заўгодна. Узяць тую ж Украіну: там ужо ёсць пісьменнікі, якія працуюць у жанры літаратурнага шансона. Але мне здаецца, што гэта новае да літаратуры мае вельмі сумніўнае дачыненне.

На шчасце, Беларусь гэта хваля ці абмінула, ці пакуль яшчэ не дайшла. Жанры так званай бульварнай літаратуры ў нас пакуль не атрымалі шырокага распаўсюджвання. Тым не менш, калі зайсці ў кнігарню, там усё проста стракаціць ад шматлікіх выданняў, розных серый і гэтак далей. Звычайнаму чытачу зарыентавацца ў такім літаратурным акіяне вельмі цяжка. Гэта, напэўна, яшчэ адна прычына таго, што часам вельмі цікавая літаратура не атрымлівае той увагі, на якую яна магла разлічвацца ў ранейшыя гады. Таму пытанне наконт таго, лепшая ці горшая літаратура сёння, чым у XX стагоддзі, спрэчнае, і адказаць на яго вельмі цяжка. Асабіста мне

здаецца, што яркія імёны і творы былі і тады, і цяпер.

– Тым больш, што да гэтага трэба дадаць эфект пашырэння інфармацыйна-тэхналагічных магчымасцей.

– Сапраўды, сёння не праблема апублікавацца як на старонках папяровых перыядычных выданняў, так і ў Інтэрнэце. У многіх пісьменнікаў, у тым ліку беларускіх, ёсць свае блогі, свае сайты, дзе існуе магчымасць друкаваць усё, што яны жадаюць. У той жа Расійскі саюз пісьменнікаў ужо прымаюць за інтэрнэт-публікацыі. Раней такое наўрад ці хто змог бы ўявіць. У савецкі час трэба было спачатку трапіць у выдавецкі план, а потым год ці два чакаць сваёй чаргі, каб выдаць кніжку. Сёння пры вялікім жаданні яна можа выйсці на працягу месяца. Гэта значна павышае ступень незалежнасці аўтара. Вам не падабаюцца вершы, якія я прапаную ў «Полымя»? Ды не праблема, я занясу іх у якое-небудзь іншае выданне. Выдавецкаму дому «Звязда» ці выдавецтву «Мастацкая літаратура» не патрэбны мой раманы? Я пайду ў прыватнае выдавецтва ці апублікую яго ў Інтэрнэце. Там, калі яго разрэкламаваць, чытачоў можа быць у разы больш. І ўсё было б добра, калі б не непазбежнае ў такой сітуацыі зніжэнне якасці па меры павелічэння колькасці.

– Ці здольныя неяк паўплываць на згаданую сітуацыю тоўстыя часопісы?

– Якраз яны і здольныя гэта зрабіць. Больш таго, менавіта ў такім напрамку трэба шукаць і галоўны змест, і галоўную нішу іх дзейнасці. Я цалкам упэўнены: выдавецтва, кнігавыданне, кніжны бізнес ніколі не заменіць літаратурнай перыядыкі, таму што яна – гэта не толькі вершы, раманы, апавяданні і аповесці, гэта яшчэ і публіцыстыка, і крытыка. Без часопісаў немагчыма было б адкрыццё новых імёнаў. Пагадзіцеся, унікальныя паэты, празаікі, якія першай жа кніжкай робяць сабе імя ў літаратуры – вельмі рэдкая з'ява. Таму звычайна ніводнае выдавецтва не возьмецца друкаваць маладога аўтара «з вуліцы». У гэтым лёгка пераканацца: дастаткова паглядзець на класічную літаратуру. Першыя кнігі нават вельмі вядомых на сённяшні дзень пісьменнікаў, у тым ліку тых, каго ўжо няма сярод нас, рэдка былі адразу заўважаны. Часопісы, перыядычныя выданні існуюць якраз для таго, каб падтрымаць маладога

творцу, дапамагчы яму знайсці шлях да чытача нейкімі асобнымі публікацыямі.

Не выклікае сумнення: таму, хто хоча пачытаць не аднадзённыя творы, да таго ж новае, цікавае і арыгінальнае, што можа зачэпаць сэрца, без дапамогі крытыкі і тоўстых часопісаў наўрад ці магчыма зарыентавацца. У свеце нават і практыка адпаведная існуе. У многіх краінах, напрыклад Японіі, літаратурныя выданні ствараюцца менавіта пры выдавецтвах. Тое, што пасля выходзіць альбо не выходзіць у кніжным фармаце, спачатку друкуецца ў літаратурных часопісах. Такім чынам правяраецца, ці будзе твор мець поспех, рэзананс. Адначасова гэта дапамагае зацікавіць чытача. Калі я азнаёміўся з некалькімі ўрыўкамі з рамана ў часопісе і мне спадабалася, потым я, канешне, пайду і куплю кнігу. Падобная сістэма дзейнічае і ў еўрапейскіх краінах. У нейкім сэнсе выкарыстоўваем гэты досвед і мы. Выдавецкі дом «Звязда», з аднаго боку, аб'ядноўвае пад сваім дахам літаратурныя часопісы і газету «Літаратура і мастацтва», а з другога – у нас у год выходзіць прыкладна сто кніжак. Аб ранейшым айчынным вопыце гаварыць нельга, таму што такой установы, як наша, дагэтуль не існавала. Калі яна была створана, магчымасць выдання кніг была закладзена практычна адразу. Але можна прывесці шмат іншых прыкладаў. Скажам, у СССР у часопісаў «Дружба народаў», «Огонек» былі бібліятэкі, у якіх маглі выдавацца як збор твораў Чэхава, так і тоненькія кніжачкі сучаснай літаратуры. У нашай краіне толькі ў 1988 годзе з'явілася бібліятэка часопіса «Маладосць», дзе выходзілі творы маладых паэтаў і празаікаў, якія добра зарэкамендавалі сябе на старонках часопіса. Больш за тое, яны мелі магчымасць дзякуючы гэтым кніжкам уступіць у Саюз пісьменнікаў, што для таго часу было раўназначна прызнанню як прафесійнага пісьменніка.

Сёння існуе шмат выдавецкіх структур, сярод якіх і прыватныя часопісы, і выданні аднадзёнкі, і альманахі. Усе яны ставяць перад сабой розныя мэты і выконваюць розныя задачы. Але мне здаецца, калі пры выдавецтве ажыццяўляюць сваю дзейнасць літаратурныя выданні, атрымліваецца вельмі харошы фармат, які стварае спрыяльныя магчымасці для развіцця літаратуры.

– **Такім чынам, нягледзячы на няпростое становішча на кніжным рын-**

ку, Вы лічыце, што сур'ёзнай пагрозы запатрабаванасці і самому існаванню як сучаснай літаратуры, так і тоўстых часопісаў, не існуе?

– Запатрабаванасць можа знікнуць у адносінах да таго, чаму знойдзецца замена. Напрыклад, можна доўга спрачацца пра тое, будзе папяровая кніга ці ўсё-ткі электронная яе заменіць. Асабіста я вялікай праблемы тут не бачу. У гэтым выпадку можна весці размову хіба што пра нюансы. Так, я больш люблю папяровыя кнігі. Не ўяўляю сабе, каб у мяне дома не было кніжнай шафы. Калі ёсць магчымасць адкрыць любую з кніг і прачытаць некалькі радкоў любімага аўтара, узнікае адчуванне далучэння да нечага загадкавага, нават святога. Адначасова я штодзённа карыстаюся электроннай кнігай. На мой погляд, гэта не прынцыпова: у аснове ўсё роўна ляжыць пісьменніцкая творчасць. Альбо можна прывесці прыклад з тэлебачаннем: будзем мы глядзець тэлевізійныя каналы праз камп'ютар, праз тэлевізар, праз Інтэрнэт ці па кабельным тэлебачанні – розніцы няма. На само тэлебачанне гэта не ўплывае: як ствараліся перадачы, так і ствараюцца.

Разам з тым многія перакананы, што лічба, напрыклад, гэта крыху не тое. Вось я як чалавек, які шмат гадоў займаецца песняй, таксама прытрымліваюся такога пункту гледжання. Раней усё запісвалі на магнітную плёнку, а не на камп'ютар. Любы прафесіянал, любы музыкант пацвердзіць: з дапамогай такіх сродкаў перадаецца ў тым ліку і душа выканаўцы. А вось на сучасныя CD, DVD усё перапісваецца вельмі чысценька, пры гэтым нешта незваротна страчваецца. Гэтаксама любы скажа, што гучанне вінілавых пласцінак лепшае, чым CD. Але замена знайшлася, і стары добры вініл адышоў у мінулае.

Наконт літаратуры... Не ведаю, магчыма, хтосьці ў стане ўявіць нешта, здольнае яе замяніць, асабіста я – не. Не веру, каб тое, што існуе тысячагоддзі, раптам знікла за некалькі дзесяцігоддзяў ці стала аб'ектам цікавасці абмежаванага кола прыхільнікаў. Спадзяюся, што з дапамогай, у тым ліку тоўстых часопісаў, мы здолеем звесці гэту небяспеку да мінімуму.

– **Як Вы ставіцеся да крытыкі?**

– Вядома, станоўча, таму што ў самым агульным выглядзе яна звычайна ўспрымаецца як форма адваротнай сувязі

з чытачом. Але тут варта ўдакладніць, што канкрэтна маецца на ўвазе. Калі гаворка ідзе пра непасрэдна чытацкія водгукі, можна толькі падажаць, каб іх было больш. Наша выданне пры магчымасці з вялікім задавальненнем складае з іх адпаведную рубрыку. На вялікі жаль, рабіць гэта на пастаяннай аснове не атрымліваецца – проста не хапае аб'ёму чытацкай пошты. Бо і звычайных пісем стала значна менш, чым некалькі дзесяцігоддзяў таму: сёння ўсе перайшлі на электроннае ліставанне, якое змяшчае два-тры радкі: добры дзень, мне спадабалася, альбо наадварот, не спадабалася – і ўсё. Такое няма сэнсу друкаваць.

Іншая справа – людзі, якія прэтэндуюць на фарміраванне грамадскай думкі – журналісты, блогеры і гэтак далей. Іх таксама ніхто не абмяжоўвае, але існуе адно пажаданне – для таго, каб выказаць абагульняючыя заўвагі, трэба ведаць тое, пра што пішаш. І нельга забываць пра такую абавязковую ўмову, як адказнасць за публічныя выказванні. Менавіта на дадзены падыход арыентуюць і апошнія змяненні заканадаўчага рэгулявання ў сферы СМІ.

Зусім асобная размова – прафесійная літаратурная крытыка. Гэта вельмі важная частка, без якой ніколі нельга было ўявіць літаратурны працэс ва ўсіх яго праявах. Як можа існаваць літаратура, калі няма аналізу таго, што пішацца? Аднак варта адзначыць: сёння назіраюцца пэўныя цяжкасці з выкананнем крытыкай сваёй адказнай місіі. Як вынік, знізілася важкасць ролі крытыка. У савецкі час да крытыка ставіліся з большай павагай, ад яго шмат чаго залежала. Тады крытычныя работы друкаваліся не толькі ў перыядычных выданнях, а рэгулярна выходзілі асобнымі кнігамі. Часам крытык у значнай ступені мог вызначыць лёс маладога пісьменніка.

Сёння сітуацыя істотна адрозніваецца дзякуючы значнаму павелічэнню колькасці самых разнастайных выданняў і ўзмацненню канкурэнцыі паміж імі. Не падабаецца крытыку, як я пішу – заўсёды можна сказаць, што гэта праблема яго самога ці таго выдання, якое друкуе тыя ці іншыя крытычныя матэрыялы. Магчыма, ва ўзнікненні такога становішча ёсць пэўная віна і саміх крытыкаў. Тут усё адно з адным звязана: калі роля крытыка знізілася, то адпаведна крыху знізілася і іх патрабавальнасць да саміх сябе, да той працы, якую яны ро-

бляць. У прыватнасці, далёка не так часта, як хацелася б, выходзяць сур'ёзныя матэрыялы з даследаваннем стану нацыянальнай літаратуры. У наш час літаратурная крытыка займаецца ў асноўным тым, што прапагуе рэцэнзіі на чарговыя кнігі. Хацелася б бачыць значна больш аглядаў, аналітычных матэрыялаў, творчых партрэтаў. Але, шчыра кажучы, нягледзячы на іх ранейшую ролю і адпаведную павагу да крытыкаў, і ў мінулыя гады прадстаўнікоў гэтай прафесіі заўсёды не хапала. Цяпер у сувязі з вышэйзгаданымі тэндэнцыямі неабходнасць у кваліфікаванай, высокапрафесійнай крытыцы толькі павялічваецца.

– Летась з пісьменнікамі сустрэкаўся кіраўнік беларускай дзяржавы Аляксандр Рыгоравіч Лукашэнка. Якое значэнне, на Вашу думку, маюць такія мерапрыемствы?

– Канешне, сам факт размовы з прадстаўнікамі пісьменніцкай супольнасці на такім высокім узроўні вельмі важны. Дарэчы, гэта сустрэча была ўжо не першая і не другая. Размовы, якія на іх адбываюцца, як і іншыя выказванні Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па пытаннях літаратуры, сведчаць пра ўвагу да стану беларускай літаратуры.

Бясспрэчна, дзяржава адыгрывае важную ролю ў развіцці айчынай літаратуры. У прыватнасці, сацыяльна значныя перыядычныя выданні, такія як наша, выходзяць пры дзяржаўнай падтрымцы. Атрымлівае яе і беларускамоўнае кнігавыданне. Напрыклад, кожны год выходзяць з друку і ідуць у школьныя, гарадскія і сельскія бібліятэкі кнігі па праграме «Школьная бібліятэка», якая цалкам фінансуецца дзяржавай.

Асабіста мне з мінулагадняй сустрэчы з Прэзідэнтам Беларусі запамнілася яго пытанне: што трэба зрабіць, каб гэта дапамога садзейнічала далейшаму развіццю беларускай літаратуры. Пацікавіўся ён і тым, якія праблемы хвалююць пісьменнікаў. Асабліва важна, што такія сустрэчы адбываюцца ў час, калі сапраўды адчуваецца зніжэнне цікавасці да літаратуры і неабходна зрабіць усё для таго, каб сёння маглі з'яўляцца творы, якія можна было б паставіць побач з творами нашых класікаў.

– На фоне працэсаў, якія адбываюцца, гэта задача выглядае вельмі складанай...

– Наконт складанасці цалкам з вамі згодны. З другога боку, у Беларусі заўсёды было шмат таленавітых людзей, што дазволіла

Пімену Панчанку назваць яе «краем паэтаў». Мне здаецца, знакаміты творца тут дакладна адзначыў адметную рысу беларускай ментальнасці: адчуванне прыгажосці, якое заўсёды жыве ў душы народа, цягу да яе. І гэта вельмі здорава.

Я, напрыклад, глыбока перакананы, што беларускі фальклор – адзін з самых цікавых у свеце. Тут гаворка не толькі пра песні і казкі, якія мы ведаем з самага дзяцінства. Варта звярнуць увагу таксама на такія неацэнныя скарбы, як беларускія легенды і паданні. На жаль, яны не так часта, як хацелася б, выкарыстоўваюцца сёння ў кіно, музыцы. Між тым патэнцыял іх уздзеяння пры ўмелым выкарыстанні мог бы стаць практычна бязмежным.

Вазьміце гісторыю ўзнікнення хору Цітовіча, спачатку Падлескага народнага хору, які Генадзь Цітовіч стварыў у Ляхавіцкім раёне. Тыя ж самыя жанчыны, якія спявалі ў сябе дома, аб'ядналіся ў хор, і ён стаў вядомы на Беларусі. Потым такіх калектываў, якія прытрымліваліся вядомай традыцыі, станавілася ўсё больш і больш. І тут з'яўляецца ансамбль «Песняры». Дзякуючы яму беларуская народная песня загучала па-іншаму. Вось прыклад творчага выкарыстання яе магчымасцей. Цяпер ужо можна гаварыць пра традыцыі Мулявіна, пра традыцыі «Песняроў», якія развіваюцца. Разам з гэтым пачало нараджацца больш прафесійных калектываў, якія па-свойму інтэрпрэтавалі беларускую народную пес-

ню. Потым з'явіліся маладзёжныя рок-гурты, яны пачалі выконваць аўтэнтычную беларускую народную песню так, як яе спявалі, скажам, у XVII і XVIII стагоддзях. І гэтак кожная чарговая эпоха, кожнае чарговае пакаленне па-свойму прачытвае тое, што было створана на працягу мінулых стагоддзяў. Вядома, адначасова яно дадае да гэтага нешта новае, сваё.

Такой жа невычэрпнай крыніцай, але ўжо для літаратуры, здольныя стаць легенды, паданні. Нягледзячы на сувязь з далёкай-далёкай мінуўшчынай, на самай справе яны гучаць вельмі цікава і сучасна: напрыклад, ад чаго пайшла назва горада Стоўбцы, ці, скажам, Слуцка. Вядома, новая эпоха – гэта новыя кірункі, новы стыль. Але заўсёды важна арыентавацца на сваіх папярэднікаў, на нашых класікаў.

На вялікі жаль, многім здаецца, што Багушэвіч, Купала, Колас – гэта мінулае, да якога, можа, і нецікава вяртацца. Але класічныя творы – гэта творы, якія выказваюць душу беларуса, і кожная новая эпоха прачытвае іх па-новаму. Чаму Купалава «Паўлінка» жыве столькі часу? Ды таму, што для кожнай эпохі гэта п'еса адкрывае невядомыя раней грані. Чаму жыве «Пінская шляхта» В. Дуніна-Марцінкевіча? Таму што для кожнага часу яе змест бачыцца іншым. І чым больш мы будзем па-новаму прачытваць нашу класіку, тым больш будзе развівацца наша сучасная літаратура.

Размаўляла Галіна МАХНАЧ

ПОДПИСКА НА ЖУРНАЛ

Идет подписка на «Беларускую думку» на I полугодие 2015 года!

«БЕЛАРУСКАЯ ДУМКА»

74938 – ИНДИВИДУАЛЬНАЯ ПОДПИСКА.

Стоимость: 1 мес. – 16 700 руб., 3 мес. – 50 100 руб.,
6 мес. – 100 200 руб.

749382 – ВЕДОМСТВЕННАЯ ПОДПИСКА.

Стоимость: 1 мес. – 39 702 руб., 3 мес. – 119 106 руб.,
6 мес. – 238 212 руб. (включая НДС).

**СТОИМОСТЬ ЖУРНАЛА ПО ПОДПИСКЕ –
В 2 РАЗА НИЖЕ РОЗНИЧНОЙ**